

Top 70

Agro & Food Toeleveranciers

2017

aeternus
 corporate finance

Inhoud

Voorwoord	4
1 De Agro & Food sector	6
1.1 Ontwikkelingen Agro en Food.....	6
1.2 Agro en Food wereldwijd	6
2. Selectiecriteria Top 70 o.b.v. financiële prestatie indicatoren.....	9
2.1 Afbakening.....	9
2.2 Niet opgenomen ondernemingen.....	10
2.3 Indeling van het rapport	10
3 Nadere analyse top 70	16
3.1 Algemeen.....	16
3.2 Veranderingen ten opzichte van het rapport 2015.....	17
3.3 Agro & Food Techniek	18
3.4 Veevoederindustrie	19
3.5 Verpakingsindustrie.....	20
3.6 Zaadveredeling & uitgangsmaterialen	21
3.7 Overige	22
3.8 Groot versus klein.....	23
3.9 Ontwikkeling prestatie-indicatoren.....	24
3.10 Heden versus verleden	25
4. Financiële weerbaarheid	27

4.1 Selectiecriteria	27
4.2 Prestatie-indicatoren	27
4.2.1 Current ratio	28
4.2.2 Net Debt/EBITDA.....	28
4.2.3 Altman Z-score	28
4.2.4 Solvabiliteit.....	29
4.3 Kanttekening Prestatie-indicatoren.....	29
5 Nadere analyse financiële weerbaarheid.....	35
5.1 Algemeen.....	35
5.2 A&F Techniek	37
5.3 Veevoederindustrie	38
5.4 Verpakingsindustrie.....	39
5.5 Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	40
5.6 Overige	41
5.7 Groot versus klein.....	42
5.8 Financiële weerbaarheid versus financiële prestatie indicatoren	43
6. Samenvatting.....	44
6.1 Analyse top 70.....	44
6.2 Financiële prestatie indicatoren.....	44
6.3 Analyse top 70 financiële weerbaarheid.....	45
6.4 Prestatie-indicatoren financiële weerbaarheid.....	46
6.5 Tot slot.....	46
Bijlagen.....	47

Bijlage A : Afkortingen.....	47
Bijlage B : SBI codes en omschrijvingen	48
Bijlage C: Begrippenlijst.....	50

Voorwoord

Voor u ligt alweer het 3e onderzoeksrapport 'Top 70 Agro & Food Toeleveranciers'. Hierin brengen wij de financiële prestaties van de 70 beste toeleveranciers in de Agro Food sector in beeld.

Waarom we dit onderzoek zijn gestart, hebben we in de vorige rapporten uitgebreid toegelicht: De bewondering van de, voor het grote publiek onbekende, middelgrote Nederlandse toeleveranciers van machines, installaties en zaden die internationaal actief zijn en niet zelden markt- of productleider zijn in snelgroeiende markten.

De top 70 van het vorige rapport is opnieuw onder de loep genomen en indien nodig aangepast. De verandering ten opzichte van het rapport in 2015, is dat er naast de financiële prestatie indicatoren van de ondernemingen ook is gekeken naar de financiële weerbaarheid.

Wij wensen u veel leesplezier!

Jacques Jetten

Stephan van Nijf

Dit onderzoek is een initiatief van Aeternus B.V. © 2017

Uitgegeven in eigen beheer

email: j.jetten@aeternuscompany.nl

website: www.aeternuscompany.nl

Alle rechten voorbehouden. Deze informatie mag worden bekeken op een scherm, gedownload worden op een harddisk of geprint worden, mits dit geschiedt voor persoonlijk, informatief en niet-commercieel gebruik, mits de informatie niet gewijzigd wordt, mits de volgende copyrighttekst in elke copy aanwezig is: "© Copyright Aeternus", mits copyright, handelsmerk en andere van toepassing zijn de teksten niet worden verwijderd en mits de informatie niet wordt gebruikt in een ander werk of publicatie in welk medium dan ook.

De Agro & Food sector

1 De Agro & Food sector

In dit hoofdstuk worden de nationale en internationale ontwikkelingen binnen de Agro & Food sector opgesomd.

1.1 Ontwikkelingen Agro en Food

Door een verwachte toename van de wereldbevolking zal ook de vraag naar voedsel stijgen, met een verwacht percentage van 60% in 2050 in vergelijking met de huidige vraag, volgens de voedsel en landbouworganisatie (FAO). Met de huidige beschikbare landbouwgronden zal deze toename niet bewerkstelligd kunnen worden. Een verduurzaming van de landbouwprocessen en precisielandbouw is noodzakelijk om aan de groeiende vraag naar voedsel te kunnen voldoen. Middels deze verduurzaming zal een hogere productiviteit per vierkante meter landbouwgrond moeten worden gerealiseerd.

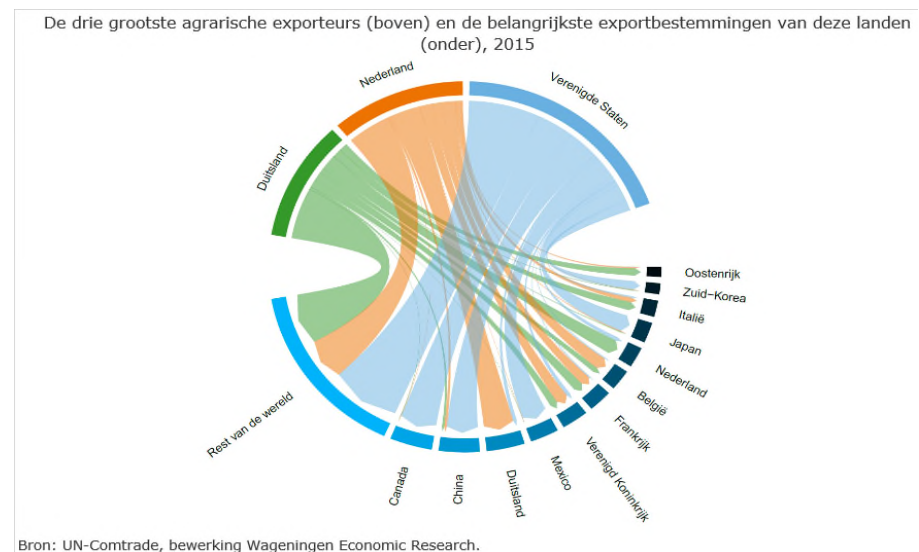
De toename van zowel vraag naar voedsel als groei van de bevolking ligt voor een groot deel in niet westerse landen. Een van deze landen is India. Hier stijgt momenteel de totale bevolkingsgrootte en wordt nog meer groei verwacht in de toekomst. Naast deze bevolkingsgroei kunnen deze mensen zich steeds meer en duurder voedsel veroorloven. Dit zorgt mede voor een sterk toenemende vraag naar voedsel.

In deze opkomende landen is nog veel winst te behalen op het gebied van duurzaamheid. Hier liggen dan ook voor veel Nederlandse bedrijven kansen

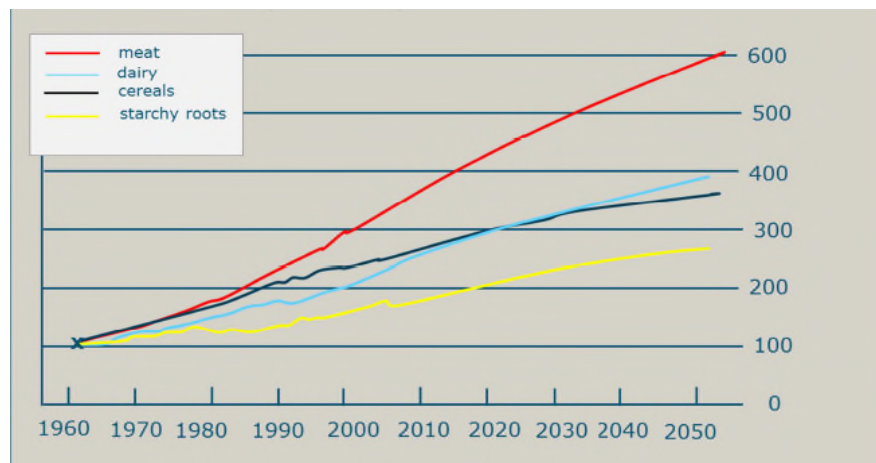
om hun kennis door te geven. Nederland is niet voor niets de een na grootste landbouwexporteur ter wereld.

1.2 Agro en Food wereldwijd

Een van de grootste landen ter wereld, namelijk China, is niet in staat om voldoende voedsel te produceren om haar eigen bevolking te voorzien. Hierdoor staat China op de eerste plaats wat betreft het importeren van soja met 60% van de totale import. De belangrijkste exporteurs zijn Brazilië en Amerika. Tevens vindt er veel import plaats van westerse "luxe" producten. De hoge en middenklasse in China heeft namelijk meer geld te besteden en zijn nieuwsgierig om buitenlandse producten uit te proberen. Bij deze "luxe" producten moet gedacht worden aan Franse Melk, Zwitserse kaas of Duits bier.

Niet alleen in China neemt de vraag naar "normaal" voedsel en "luxe" producten toe, dit gebeurt wereldwijd. Onderstaande tabel laat de wereldwijde groei van de vraag naar onder andere vlees (meat), zuivel (dairy), granen (cereals) en zetmeel (starchy roots) zien.

Deze sterke toename van de vraag naar vlees kan als gevolg hebben dat vlees in de toekomst alleen door de rijken te veroorloven is. Volgens Dhr. Steinfeld van de FAO zal vlees in de toekomst de nieuwe kaviaar worden. Het produceren van één kilo vlees kost momenteel 13 kilo aan planten. De gemiddelde westerling eet nu jaarlijkse 120 kilo vlees. Mocht het zo zijn dat er straks vijf miljard mensen 100 kilo vlees per jaar eten dan is er 6,5 triljoen kilo aan planten nodig. Met de verwachte groei naar 9 miljard mensen in 2050 is dit simpelweg

niet te doen. Er is hier te weinig landbouwgrond voor en niet op de juiste plaatsen.

Voor de toename van de voedselproductie wordt geschat dat er 70 tot 100% meer landbouwgrond nodig is. Bij deze toename in landbouwgrond is de technologische verbetering niet berekend. Hierdoor zal de werkelijk benodigde hoeveelheid uiteindelijk lager uit vallen. Juist in de landen waar de behoefte naar voedsel stijgt is bruikbare landbouwgrond beperkt aanwezig. Landen zoals China en India zullen hierdoor veel voedsel moeten importeren. Deze landen zullen ook een grote stap moeten maken in de verduurzaming van het productieproces.

Met deze grote vraag naar voedsel en de slechte mogelijkheid om zelf voedsel te kunnen produceren liggen er kansen voor bedrijven in Nederland. De productiviteit is in Nederland veel hoger dan in landen als China en India. Hier kan de Nederlandse landbouwsector laten zien waarom ze zo hoog aangeschreven staat.

De Top 70 2017

*Financiële prestatie
indicatoren*

2. Selectiecriteria Top 70 o.b.v. financiële prestatie indicatoren

Voor een beter begrip van de samenstelling van de top 70, is het van belang de selectiecriteria te kennen. Dit hoofdstuk behandelt daarom de gehanteerde selectiecriteria.

2.1 Afbakening

Allereerst hebben we de definitie van 'Toeleveranciers in de Agro & Food sector' bepaald. Toeleveranciers in de Agro & Food sector zijn in dit onderzoek gedefinieerd als bedrijven die actief zijn in de vervaardiging van productiemiddelen of grondstoffen, het doen van onderzoek, ontwikkeling en/of veredeling voor de Agro & Food sector.

Met behulp van SBI codes zijn we vervolgens bedrijven gaan zoeken en ordenen¹. Enkel 'search' op basis van SBI codes was echter onvoldoende; bedrijven in bepaalde SBI codes (bijvoorbeeld SBI code 25) hebben geen of een onvoldoende relatie met de Agro en Food sector. Daarom hebben we op brede schaal ondernemingen gezocht via vakbeurzen en brancheorganisaties die gelieerd zijn aan de Agro & Food sector.

¹ Voor een overzicht van alle SBI codes die in dit onderzoek gedefinieerd zijn als Toeleverancier in de Agro & Food sector zie bijlage B in de Appendix.

De selectie is vervolgens getoetst op:

- Jaarcijfers gedeponeed inclusief winst en verliesrekening in de periode 2010 - 2014
- Omzet maximaal 350 miljoen
- Groothandel is uitgefilterd
- Onderdelen van een grote buitenlandse multinational zijn uitgefilterd
- Coöperaties of verenigingen zijn uitgefilterd
- Rechtsvorm BV of NV en opgericht in Nederland
- Produceren en toeleveren van productiemiddelen en/of grondstoffen en/of verpakkingen

Uit de selectie als gevolg van de bovenstaande exercitie is de top 70 samengesteld op basis van vier verschillende prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicator	Maatstaf	Uitgedrukt in (een) :
EBITDA/brutowinst	Maatstaf voor de operationele winst	Percentage
Brutowinst per FTE	Maatstaf voor de arbeidsproductiviteit	Euro's
Jaarlijkse groei Brutowinst	Maatstaf voor de groei van de onderneming	Percentage
Return On Invested Capital (ROIC)	Maatstaf om de winstgevendheid van bestaande investeringen te meten	Percentage

Deze indicatoren zijn over de periode 2010-2014 gemeten. In het vorige rapport hebben we gemeten over de periode 2009-2013 en 2008-2013. De prestatie-indicatoren zijn door ons gekozen omdat ze naar onze mening de meest relevante financiële kengetallen zijn die op basis van publieke informatie kunnen worden berekend. De prestatie-indicatoren van de bedrijven in dit onderzoek zijn de gewogen gemiddelden over de jaren 2010 tot en met 2014. Verderop in het onderzoek kijken we naar (sub)sector totaalgemiddelden. Hier nemen we het ongewogen gemiddelde, zodat elk bedrijf ongeacht de grootte, evenredig meetelt in het totaalgemiddelde van de prestatie-indicatoren.

In de eindranking hebben de vier prestatie-indicatoren, net als vorig jaar, een gelijke weging gekregen. Er is overwogen om aan de prestatie-indicatoren een ranking te geven, maar hier is van afgezien, omdat argumenten voor een bepaalde weging door ons nog niet onderbouwd kunnen worden.

De rankings van de vier prestatie-indicatoren zijn dus bij elkaar opgeteld en gesorteerd van laag naar hoog: het bedrijf met de laagste puntentotaal is dus de nummer 1 en dat is dit jaar Twilmij met een totale score van $9+6+8+1=24$.

Mocht het voorkomen dat twee of meerdere bedrijven de zelfde score op een prestatie-indicator behalen of in de eindscore, dan krijgen ze dezelfde positie toegewezen. Mocht er bijvoorbeeld nog een bedrijf zijn dat 24 punten scoort zoals Twilmij hierboven dan krijgen ze beide de nummer 1 positie toegewezen. Het eerst volgende bedrijf krijgt dan niet de 2^e plaats als score maar de 3^e.

Hierdoor zijn dus gelijke eindplaatsen mogelijk alsook gelijke scores bij de prestatie-indicatoren.

2.2 Niet opgenomen ondernemingen

Bij selectie zijn veel ondernemingen naar voren gekomen die goed presteren maar waar helaas niet voldoende cijfers van aanwezig zijn om deze op te kunnen nemen in dit rapport. Bij deze ondernemingen kan gedacht worden aan kleinere ondernemingen maar ook ondernemingen waarvan bijvoorbeeld alleen de balans publiekelijk is gedeponneerd.

2.3 Indeling van het rapport

Op de volgende pagina's is de top 70 weergegeven. In hoofdstuk 3 volgt een toelichting op de top 70 en een nadere analyse. In hoofdstuk 4 worden de selectiecriteria voor de financiële weerbaarheid besproken. Direct na hoofdstuk 4 wordt de top 70 op basis van financiële weerbaarheid gegeven. In hoofdstuk 5 wordt er dieper op de financiële weerbaarheid ingegaan en wordt er een vergelijk gemaakt met de top 70 op basis van financiële prestatie indicatoren.

Top 70 Toeleveranciers 2017

Rank	Naam	Sub sector	Brutowinst (x €1000)	EBITDA/ Brutowinst	Brutowinst /FTE	Groei Brutowinst	ROIC	Totaal
1	Twilmij	Veevoederindustrie	11.939	9	6	8	1	24
2	Broer B.V.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	6.282	18	2	13	7	40
3	Gebroeders Fuite BV	Veevoederindustrie	28.298	8	4	7	25	44
4	Lias industries bv	A&F Techniek	24.080	21	12	3	12	48
5	IPN Holding	A&F Techniek	61.104	1	9	34	8	52
6	Joz BV	A&F Techniek	7.068	19	24	25	4	72
7	F. Vervaet BV	A&F Techniek	19.921	4	26	28	19	77
8	Christiaens group	A&F Techniek	14.201	5	15	55	6	81
9	Fransen Gerrits	Veevoederindustrie	31.999	32	11	22	18	83
10	Ter Heerdt NV	Overige	6.255	11	17	26	30	84
11	Emitech Holding B.V.	A&F Techniek	27.599	6	29	27	24	86
12	Bejo Zaden B.V.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	81.995	15	7	52	22	96
13	Winterwarm	A&F Techniek	4.612	2	50	42	3	97
14	Incotec Europe BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	22.131	3	13	56	26	98

Rank	Naam	Sub sector	Brutowinst (x €1000)	EBITDA/ Brutowinst	Brutowinst /FTE	Groei Brutowinst	ROIC	Totaal
15	J.A. Theeuwes B.V.	Veevoederindustrie	5.425	28	8	40	23	99
16	V. Aarsen Machinefabriek	A&F Techniek	15.895	20	46	37	2	105
17	Greefa de Greefs's	A&F Techniek	17.801	36	45	18	10	109
18	Houdijk Holland	A&F Techniek	9.909	53	16	2	40	111
18	Tolsma Techniek BV	A&F Techniek	10.705	39	27	31	14	111
20	Ploeger Agro BV	A&F Techniek	16.462	24	51	4	35	114
20	Rijk Zwaan Holding	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	214.306	25	40	21	28	114
22	Agrovision	A&F Techniek	7.610	23	65	14	13	115
23	A.H. Jansen holding	A&F Techniek	15.482	10	18	58	31	117
23	Vredo-Dodewaard	A&F Techniek	5.349	38	36	6	37	117
25	Dopharma Holding B.V.	Overige	16.825	12	14	46	46	118
26	Tummers beheer b.v.	A&F Techniek	9.785	29	54	9	27	119
27	Food Technology N-O NL BV (FTNON)	A&F Techniek	7.789	42	25	38	16	121
28	Hatch Tech	A&F Techniek	5.756	27	42	24	29	122
28	Holding Tramper Techniek	A&F Techniek	4.909	16	34	17	55	122
30	Dinnissen Capital Invest B.V.	A&F Techniek	12.870	31	64	19	9	123

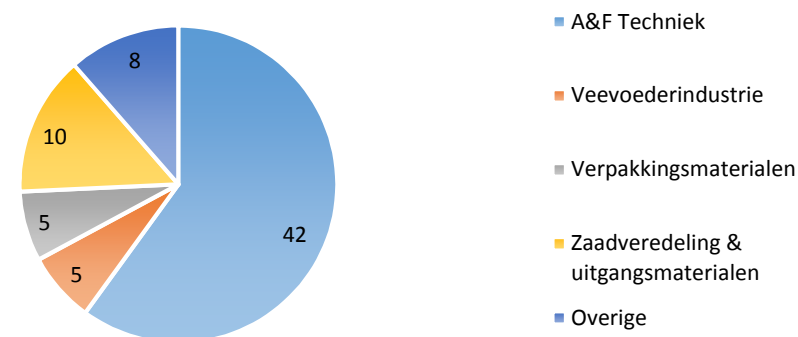
Rank	Naam	Sub sector	Brutowinst (x €1000)	EBITDA/ Brutowinst	Brutowinst /FTE	Groei Brutowinst	ROIC	Totaal
31	Klaremelk BV	Veevoederindustrie	8.215	61	1	1	62	125
31	Selo Holding BV	A&F Techniek	9.404	14	49	45	17	125
33	Enza Zaden Beheer	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	150.476	13	43	36	34	126
34	Lely Industries NV	A&F Techniek	132.889	59	5	29	39	132
35	Interovo	Overige	72.509	22	20	54	38	134
36	Rademaker BV	A&F Techniek	37.534	51	19	61	5	136
36	Royal Duyvis Wiener BV	A&F Techniek	23.125	43	41	11	41	136
38	Hordijk Verpakingsindustrie B.V.	Verpakingsmaterialen	27.176	30	10	53	44	137
39	Kiremko Holding BV	A&F Techniek	11.964	52	38	20	33	143
39	Van Uitert BV	A&F Techniek	7.182	26	61	41	15	143
41	Moba Group b.v.	A&F Techniek	87.210	7	57	69	11	144
42	Vostermans beheer b.v.	A&F Techniek	33.258	33	22	70	20	145
43	Qlip BV	Overige	22.037	40	23	44	42	149
44	Barenbrug Holding BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	59.090	35	47	16	53	151
45	Meteor Systems	A&F Techniek	5.647	63	32	12	47	154
46	De Groot & Slot beheer B.V.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	13.819	17	33	62	43	155

Rank	Naam	Sub sector	Brutowinst (x €1000)	EBITDA/ Brutowinst	Brutowinst /FTE	Groei Brutowinst	ROIC	Totaal
47	Hendrix Genetics	Overige	126.427	37	68	10	48	163
48	Koppert BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	37.885	47	3	60	58	168
49	KIVO Plastic Verpakkingen	Verpakkingsmaterialen	18.925	34	37	49	52	172
50	EA Broekema	A&F Techniek	8.596	57	56	30	32	175
51	Belua Beheer BV	Overige	8.706	41	55	33	54	183
52	VB Group	Overige	2.982	65	39	15	66	185
53	Berg Hortimotive	A&F Techniek	4.174	49	28	59	51	187
53	Oerlemans Plastics B.V.	Verpakkingsmaterialen	21.771	56	52	43	36	187
55	Delaval BV	A&F Techniek	16.092	60	59	48	21	188
55	Pigture Group	Overige	50.027	45	48	35	60	188
57	PET-Power	Verpakkingsmaterialen	26.864	44	35	51	59	189
58	van De Bilt Zaden en Vlas BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	3.588	50	30	57	57	194
59	Miedema	A&F Techniek	10.021	55	53	47	49	204
59	Desch HC b.v.	Verpakkingsmaterialen	36.044	46	31	64	63	204
61	Veenhuis Machines BV	A&F Techniek	4.997	58	60	32	56	206
62	Van der hoeven beheer II	A&F Techniek	4.116	68	69	5	67	209

Rank	Naam	Sub sector	Brutowinst (x €1000)	EBITDA/Brutowinst	Brutowinst /FTE	Groei Brutowinst	ROIC	Totaal
63	Krehalon	Verpakkingsmaterialen	20.878	48	44	63	61	216
64	W/M Systems	A&F Techniek	9.865	66	62	23	65	216
65	Bio Seeds BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	15.914	64	21	67	68	220
66	Vencomatic Group b.v.	A&F Techniek	15.205	54	63	68	45	230
67	Kaak Groep BV	A&F Techniek	53.033	62	58	66	50	236
68	Thermo king Transportkoeling	A&F Techniek	6.723	69	70	39	64	242
69	Smeva Group BV	A&F Techniek	19.607	67	67	50	69	253
70	Staalkat beheer b.v.	A&F Techniek	9.069	70	66	65	70	271

Hoogst geplaatste onderneming per sub sector		Rank top 70
A&F Techniek	Lias Industries bv	4
Veevoederindustrie	Twilmij	1
Verpakkingsmaterialen	Hordijk verpakkingsindustrie	38
Zaadveredeling & uitgangsmaterialen	Broer B.V.	2
Overige	Ter Heerdt NV	10

Verdeling naar sub sector

3 Nadere analyse top 70

In dit hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op de gebruikte prestatie-indicatoren voor het samenstellen van de top 70. In paragraaf 3.1 wordt er naar de grote lijnen van de top 70 gekeken. Paragraaf 3.2 staat in het teken van een vergelijking met het vorige rapport. Vervolgens worden de sub sectoren één voor één besproken. In paragraaf 3.7 wordt er gekeken naar de verschillen tussen grote en kleine ondernemingen. Tot slot komen in paragraaf 3.8 de ontwikkelingen van de prestatie-indicatoren aan bod.

3.1 Algemeen

Een analyse van de gehanteerde prestatie-indicatoren over de sub sectoren binnen de agro & food sector geeft het volgende beeld:

- De sub sector Agro & Food Techniek is in absolute aantallen de grootste sub sector in de top 70 en de Veevoeder – en Verpakkingsindustrie zijn daarentegen de kleinste sectoren.
- Er zijn vier nieuwe bedrijven in de top 70 opgenomen ten opzichte van het vorige rapport.
- Er hebben zich vijf andere bedrijven in de top 10 weten te vestigen ten opzichte van het rapport in 2015.

- De Agro & Food Techniek is in de top 10 het meest vertegenwoordigd.

Prestatie-indicatoren in de periode 2010-2014 (gewogen) gemiddelden							
	Aantal bedrijven	Bruto winst 2014 (x€1000)	Werk nemers (# FTE)	EBITDA/ Bruto winst	Bruto winst/ FTE (x€1000)	Groei bruto winst	ROIC
Top 70	70	27.082	228	20,4%	137	8,3%	15,2%
A & F Techniek	41	18.809	157	19,8%	114	8,6%	17,2%
Veevoederindustrie	5	12.987	57	24,0%	277	23,0%	31,0%
Verpakkingsindustrie	6	25.276	210	16,4%	122	0,8%	5,6%
Zaadveredeling & Uitgangsmaterialen	10	60.361	478	23,6%	183	4,4%	11,3%
Overige	8	38.042	396	19,9%	119	8,3%	6,7%

- De veevoederindustrie laat de beste scores zien op alle prestatie-indicatoren en is daarmee financieel de beste sector.
- De verpakkingsindustrie is de sub sector die over het algemeen het "slechtst" scoort op de vier prestatie-indicatoren.
- De gemiddelde EBITDA/brutowinst is 20.4%. De verpakkingsindustrie wijkt hier met 16,4% het meest van af in negatieve zin.

- De gemiddelde brutowinst per FTE bedroeg in de periode van 2010 – 2014 € 137.000. De veevoederindustrie zit hier duidelijk boven met € 277.000. Goede 2^e is zaadveredeling en uitgangsmaterialen met € 183.000.
- De groei van de brutowinst ligt in de top 70 op gemiddeld 8,3%. Ook hier steekt de veevoederindustrie bovenuit, met een percentage van 23%.
- De ROIC in de periode 2010 – 2014 zit voor de top 70 op 15,2%. De verpakingsindustrie zit hier duidelijk onder, namelijk 5,6%.

3.2 Veranderingen ten opzichte van het rapport 2015

In deze paragraaf worden de verschillen/veranderingen gegeven in vergelijking met het rapport van 2015 (zie de tabel hiernaast uit het vorige rapport):

- Bij de sub sectoren heeft een verandering in aantallen plaats gevonden. De sub sector overige is kleiner geworden, namelijk naar 8 bedrijven en de sub sector veevoederindustrie is gegroeid tot 5 bedrijven.
- De brutowinst is in iedere sub sector gestegen behalve de veevoederindustrie en de sub sector overige. Hier heeft een lichte daling plaats gevonden.
- Het gemiddeld aantal werknemers van de top 70 is licht afgenomen met 6 FTE.
- De EBITDA/brutowinst is voor de gehele top 70 gelijk gebleven. Afhankelijk per sub sector heeft hier wel verandering plaats gevonden.

- De brutowinst per FTE is licht gestegen van € 133.000 naar € 137.000. De veevoederindustrie laat de hoogste stijging zien.
- De groei van de brutowinst is met 2,7% gedaald. Alleen in de sub sector veevoederindustrie heeft er een stijging van de groei van brutowinst plaats gevonden.
- De ROIC is met 4,1 % gedaald ten opzichte van 2015. De sub sector overige is de enige die een stijging heeft weten te realiseren, namelijk 12,6%.

Prestatie-indicatoren in de periode 2009-2013 (gewogen) gemiddelden							
	Aantal bedrijven	Bruto winst 2013 (x€1000)	Werk nemers (# FTE)	EBITDA/ Bruto winst	Bruto winst/ FTE (x€1000)	Groei bruto winst	ROIC
Top 70	70	26.044	234	20,4%	133	11,0%	19,3%
A & F Techniek	42	17.713	157	21,3%	119	12,7%	22,6%
Veevoederindustrie	4	12.072	51	19,8%	246	15,6%	53,5%
Verpakingsindustrie	5	23.384	192	17,1%	121	1,8%	8,8%
Zaadveredeling & Uitgangsmaterialen	10	56.879	519	22,5%	203	7,7%	19,9%
Overige	9	38.211	378	16,5%	111	9,8%	-5,9%

3.3 Agro & Food Techniek

De Agro & Food Techniek is wederom het meest vertegenwoordigd in zowel de top 70 als ook de top 10 hiervan. Het totaal aantal bedrijven in deze sub sector is gedaald met één bedrijf naar een totaal van 41.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Agro & Food Techniek					
	Bruto- winst 2014 (x €1000)	EBITDA/ Bruto- winst	Bruto winst/ FTE (x €1000)	Groei bruto- winst	ROIC
A & F Techniek	18.809	19.8%	114	8,6%	17,2%

De belangrijkste veranderingen en conclusies ten aanzien van de sub sector Agro & Food Techniek:

- De gemiddelde brutowinst is in 2014 toegenomen ten opzichte van 2013. De gemiddelde groei van de brutowinst heeft wel een daling van 4,1% laten zien.
- De EBITDA/brutowinst verhouding is gedaald van 21,3% naar 19,8%.
- De brutowinst per FTE laat een daling zien van € 119.000 naar € 114.000.
- De ROIC is met 5,4% afgenomen naar 17%

- De top 10 toeleveranciers in sub sector Agro & Food Techniek heeft een nieuwe nummer 1. Lias Industries BV heeft hier F. Vervaet BV van de troon gestoten.

In de onderstaande is de top 10 bedrijven van de sub sector Agro & Food techniek te zien:

Top 10 rank		
	Agro & Food Techniek	Brutowinst (x €1000)
4	Lias Industries BV	18.883
5	IPN Holding	36.193
6	Joz BV	6.123
7	F. Vervaet BV	17.258
8	Christaens group	13.427
11	Emitech Holding B.V.	24.795
13	Winterwarm	4.458
16	V. Aarsen Machinefabriek	15.895
17	Greefa de Greefs's	17.801
19	Tolsma Techniek BV	10.705

3.4 Veevoederindustrie

In de voorgaande rapporten heeft de veevoederindustrie al laten zien dat ze goed scoort op de prestatie-indicatoren. Ook dit jaar laat de veevoederindustrie weer zien dat het een sterke sub sector binnen de Agro & Food is.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Veevoederindustrie					
	Bruto- winst 2014 (x €1000)	EBITDA/ Bruto- winst	Bruto- winst/ FTE (x €1000)	Groei bruto- winst	ROIC
Veevoederindustrie	12.987	23,9%	277	23,0%	31,0%

De belangrijkste veranderingen en conclusies ten aanzien van de sub sector veevoederindustrie:

- De absolute brutowinst is licht gestegen van € 12.072 naar € 12.987. De gemiddelde groei van de brutowinst kent een grotere stijging meegemaakt, namelijk van 16% naar 23%.
- De EBITDA/brutowinst verhouding is gestegen van 19,8% naar 23,9%.

- De brutowinst per FTE is gestegen van € 246.000 naar € 277.000. Dit is de hoogste stijging van alle sub sectoren.
- Ook dit jaar is de ROIC van de veevoederindustrie de hoogste met een percentage van 31%. In vergelijking met vorig jaar is deze wel flink afgenomen, namelijk met 23%.

In de onderstaande tabel zijn alle bedrijven uit de veevoederindustrie opgenomen en met hun bijbehorende plaatsen in de top 70

Top 5 rank		
	Veevoederindustrie	Brutowinst (x €1000)
1	Twilmij	8.814
3	Gebroeders Fuite BV	21.543
9	Fransen Gerrits	20.937
15	J.A. Theeuwes B.V.	5.425
31	Klaremelk BV	8.215

3.5 Verpakkingsindustrie

De producten die in alle andere sub sectoren gemaakt worden, worden meestal verpakt. Buiten de Agro & Food heeft iedere industrie te maken met verpakkingen. De verpakkingsindustrie bedient een grote markt

In de voorgaande onderzoeken naar de toeleveranciers in de Agro & Food heeft de verpakkingsindustrie niet zo goed gepresteerd. Ook in deze editie van het onderzoek staat de verpakkingsindustrie "onderaan". Na de veevoederindustrie is de verpakkingsindustrie de kleinste sector binnen de Agro & Food met 6 bedrijven.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Verpakkingsindustrie					
	Bruto-winst 2014 (x €1000)	EBITDA/ Bruto- winst	Bruto- winst/ FTE (x €1000)	Groei bruto- winst	ROIC
Verpakkingsindustrie	25.276	16.4%	122	0,8%	5,6%

De belangrijkste veranderingen en conclusies ten aanzien van de sub sector verpakkingsindustrie:

- De absolute brutowinst is licht gestegen van € 23.384 naar € 25.276. De gemiddelde groei van de brutowinst is afgenomen met 1%.
- De EBITDA/brutowinst verhouding is samen met de groei van de brutowinst de laagste van alle sub sectoren.
- De brutowinst per FTE nagenoeg gelijk gebleven.
- De ROIC is gedaald van 8,8% naar 5,6%.

Top 5 rank		
	Verpakkingsindustrie	Brutowinst (x €1000)
38	Hordijk verpakkingsindustrie BV	8.814
49	KIVO Plastic Verpakkingen	21.543
54	Oerlemans Plastics B.V.	20.937
57	PET-Power	5.425
60	Desch HC b.v.	8.215

3.6 Zaadveredeling & uitgangsmaterialen

Met de toenemende klimaatveranderingen en de vermindering van bruikbare landbouwgronden, is het maken van het perfecte ras steeds meer van belang.

De sub sector zaadveredeling en uitgangsmaterialen is ondanks de vrij goede cijfers slechts met één bedrijf vertegenwoordigd in de top 10, namelijk Broer B.V.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Zaadveredeling & uitgangsmaterialen					
	Bruto- winst 2014 (x €1000)	EBITDA/ Bruto- winst	Bruto- winst/ FTE (x €1000)	Groei bruto- winst	ROIC
Zaadveredeling & uitgangsmaterialen	60.361	23.6%	183	4,4%	11,3%

De belangrijkste veranderingen en conclusies ten aanzien van de sub sector verpakkingindustrie:

- De absolute brutowinst laat in 2014 een stijging zien t.o.v. 2013 van ongeveer € 5.000. De gemiddelde groei van de brutowinst laat een daling laten zien van 3,3%.

- De EBITDA/brutowinst kent een lichte stijging van 1,1%, naar 23,6%.
- Met een brutowinst van € 183.000 per FTE staat de sub sector zaadveredeling & uitgangsmaterialen op de 2^e plaats.
- De ROIC laat een sterke daling zien van 19,9% naar 11,3%.

Top 5 rank		
	Zaadveredeling & uitgangsmaterialen	Brutowinst (x €1000)
2	Broer B.V.	4.841
12	Bejo Zaden B.V.	81.344
14	Incotec Europe BV	22.350
21	Rijk Zwaan Holding	214.306
33	Enza Zaden Beheer	150.476

3.7 Overige

Binnen de sub sector overige vallen alle bedrijven die niet zijn te specificeren in de hiervoor behandelde sub sectoren. Dit kunnen bedrijven zijn die zich bezig houden met geneesmiddelen voor deze industrie of bedrijven in biotechnologie.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Overige					
	Bruto-winst 2014 (x €1000)	EBITDA/ Bruto- winst	Bruto- winst/ FTE (x €1000)	Groei bruto- winst	ROIC
Overige	38.042	19,9%	119	8,3%	6,7%

De belangrijkste veranderingen en conclusies ten aanzien van de sub sector overige:

- De absolute brutowinst is nagenoeg gelijk gebleven in vergelijking met 2015. De gemiddelde groei van brutowinst is wel gedaald met 1,5%.
- De EBITDA/brutowinst verhouding laat een groei zien van 3,4 % ten opzichte van het voorgaande rapport en komt uit op 19,9%.

- De brutowinst per FTE is met € 119.000 de een na laagste.
- De ROIC heeft een grote sprong naar boven gemaakt. Waar deze eerst nog negatief was, namelijk -5,9%, is deze nu gestegen tot 6,7%.

Een overzicht van de vijf best geplaatste bedrijven van de sub sector overige ziet er als volgt uit:

Top 5 rank		
	Overige	Brutowinst (x €1000)
10	Ter Heerdt NV	4.825
25	Dopharma Holding B.V.	16.825
35	Interovo	72.509
43	Qlip BV	22.037
47	Hendrix Genetics	126.427

3.8 Groot versus klein

De gemiddelde bedrijfsgrootte in de top 70 gemeten in brutowinst tussen 2010 en 2014 was 27 miljoen euro. Dit was in 2009 tot 2013 26 miljoen euro. Het gemiddeld aantal werknemers (uitgedrukt in FTE) dat in dienst was bij de top 70 was 228. In het voorgaande rapport waren er nog gemiddeld 234 personen in dienst bij de top 70.

De belangrijkste conclusies uit de hiernaast getoonde tabel over de bedrijven gerangschikt naar bedrijfsgrootte zijn de volgende:

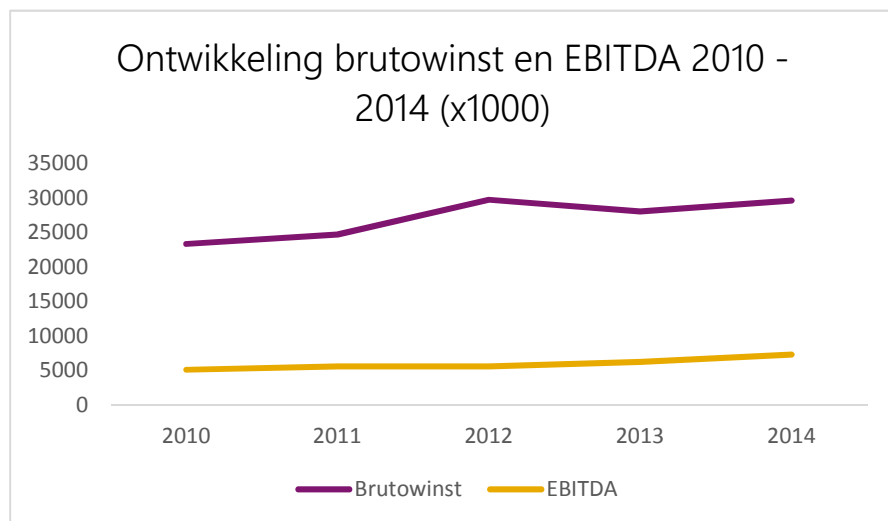
- De gemiddelde groei van de brutowinst is bij de “kleinere” bedrijven hoger dan bij de “grotere bedrijven”.
- De brutowinst per FTE is in het “middengebied” aanzienlijk lager dan bij de omringende bedrijfsgroottes.
- De EBITDA/brutowinst verhouding ligt tussen 19,6% en 24,0%. De bedrijfsgrootte van 5 tot 10 miljoen euro brutowinst zit hier onder met 16,2%.
- De ROIC laat bij de eerste bedrijfsgroottes een aanzienlijke stijging zien, waarna deze weer geleidelijk afneemt naar 14% voor de grootste bedrijfsgrootte.
- De eerste twee bedrijfsgroottes laten in verhouding vrij goede cijfers zien in vergelijking met de grotere bedrijfsgroottes.

Prestatie-indicatoren naar grootte ondernemingen						
Grootte op basis van € brutowinst						
Brutowinst (€ mln)	0 - 5	5 - 10	10 - 15	15 - 20	20 - 30	>30
Aantal bedrijven	9	18	6	12	10	15
EBITDA/brutowinst	19,6%	16,2%	22,5%	20,9%	24,0%	22,1%
Brutowinst/FTE (x 1000)	146	138	116	117	147	147
Groei brutowinst	10,2%	14,4%	6,3%	6,6%	6,7%	3,3%
ROIC	12,3%	17,4%	20,5%	16,1%	11,2%	14,0%

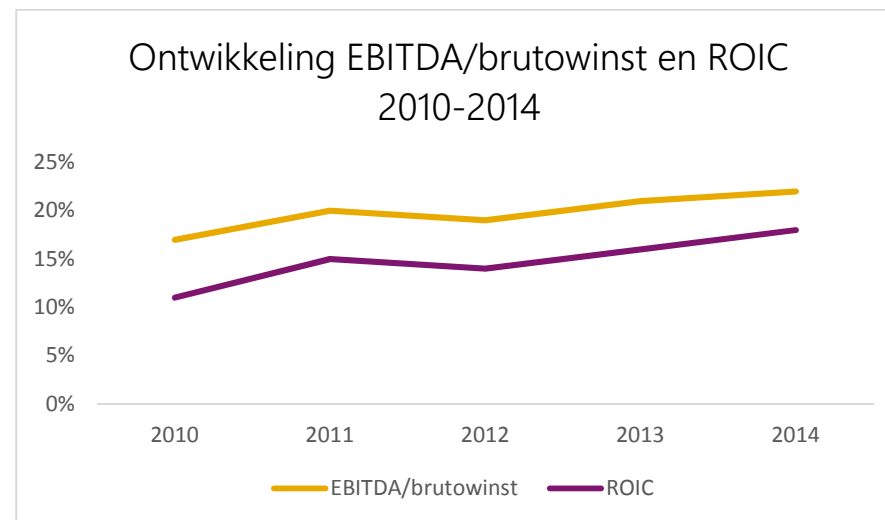
Uit de bovenstaande cijfers kunnen geen eenduidige conclusies worden getrokken. Er kan dus niet worden aangetoond dat een “kleiner” bedrijf beter of slechter presteert dan een “groter” bedrijf.

3.9 Ontwikkeling prestatie-indicatoren

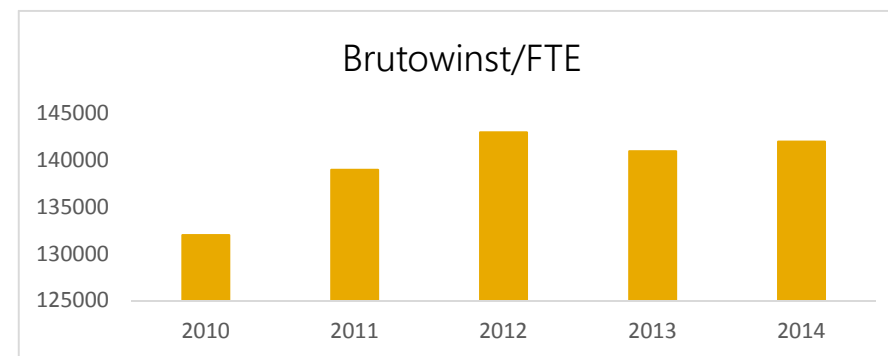
In deze paragraaf worden de ontwikkelingen van de vier gekozen prestatie-indicatoren over de periode van 2010 tot 2014 van de gehele top 70 weergegeven. Een vergelijk met het voorgaande onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren zal een vertekend beeld geven omdat hier niet dezelfde 70 bedrijven zijn gebruikt.

- De EBITDA laat over de periode 2010-2014 een flinke stijging zien. In totaal is de EBITDA met 43,5% gestegen van 2010 tot en met 2014. De brutowinst daar in tegen laat een stijging zien van 26,9% over dezelfde periode.

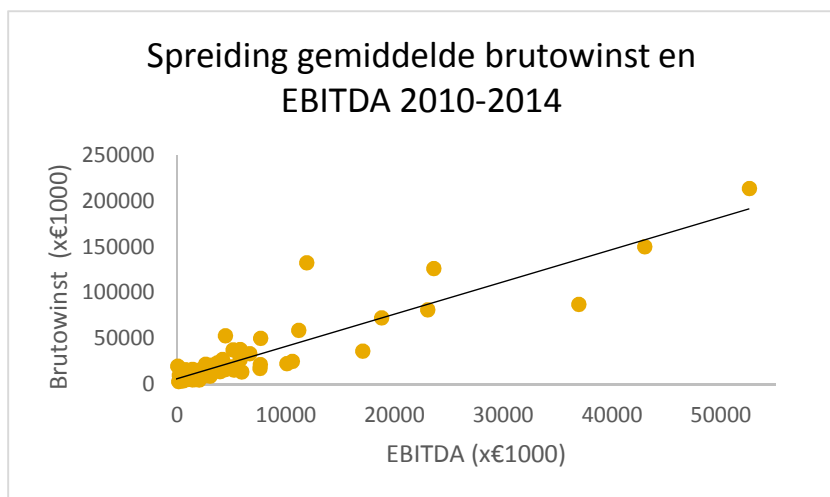

- De EBITDA/brutowinst verhouding laat in de jaren 2010-2014 een lichte stijging zien van 5%. De ROIC loopt vrijwel parallel aan de EBITDA/brutowinst verhouding, al is de stijging hiervan iets groter namelijk 7%.

- Van tot 2010 tot en met 2014 laat de brutowinst per FTE een flinke stijging zien, waarna deze in de laatste twee jaar weer wat afnam. De gemiddelde brutowinst per FTE over 2010-2014 bedroeg afgerond € 139.000. In het voorgaande rapport over de jaren 2009-2013 was dit € 133.000.

- De bovenstaande grafiek laat zien dat ondernemingen met een hoge brutowinst ook een hoge EBITDA hebben.
- De EBITDA/brutowinstverhouding is net zoals in het voorgaande rapport onder de trendlijn beter dan er boven.

3.10 Heden versus verleden

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige top 10 en de plaatsen die zij behaalden in de voorgaande onderzoeken.

Huidige top 10	2017	2015	2014
Twilmij	1	1	2
Broer B.V.	2	6	6
Gebroeders Fuite BV	3	-	3
Lias industries BV	4	5	5
IPN holding	5	9	14
Joz BV	6	14	16
F. Vervaet BV	7	3	11
Christiaens group	8	17	15
Fransen Gerrits	9	15	41
Ter heerd NV	10	16	33

Wat hier opvalt is dat bijna alle bedrijven zich sinds 2014 hebben weten te verbeteren.

De top 70
financiële
weerbaarheid

4. Financiële weerbaarheid

In de voorgaande onderzoeken naar de toeleveranciers in de Agro & Food sector lag de nadruk op de financiële prestaties uitgedrukt in een viertal ratio's van deze bedrijven. Als toevoeging hebben we in dit rapport gekeken naar de financiële weerbaarheid van deze toeleveranciers. In de komende hoofdstukken wordt de financiële weerbaarheid van deze toeleveranciers nader worden onderzocht.

4.1 Selectiecriteria

Dezelfde 70 bedrijven als bij het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren in dit hoofdstuk zullen opnieuw worden gerangschikt aan de hand van een viertal prestatie-indicatoren, namelijk de volgende:

Prestatie-indicator	Maatstaf	Uitgedrukt in (een):
Current ratio	Maatstaf voor de liquiditeit	Getal
Net Debt/EBITDA	Maatstaf terugbetalingstermijn netto schuld	Getal
Altman Z-score	Maatstaf voor de continuïteit van de onderneming	Getal
Solvabiliteit	Maatstaf voor het in staat te zijn om bij liquidatie aan alle schulden te kunnen voldoen	Percentage

Ook deze prestatie-indicatoren zijn gemeten over de periode 2010-2014 zoals bij het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren. Omdat er in het verleden nog geen onderzoek naar is gedaan kan er geen vergelijking worden gemaakt met voorgaande periodes.

Net zoals in de eind ranking bij de financiële prestatie indicatoren is ervoor gekozen om de prestatie-indicatoren even zwaar te laten wegen.

Bij de eind ranking zijn de gescoorde posities per prestatie-indicator bij elkaar opgeteld om tot de eindscore te komen. Het bedrijf met de laagste eindscore zal de nummer 1 plaats innemen. Bij deze eerste editie van de financiële weerbaarheid neemt Thermo king transportkoeling de eerste plaats in, met een score van $1+1+1+1=4$. Ook hier is het mogelijk dat bedrijven dezelfde plaats toegewezen krijgen als ze in punten gelijk eindigen, zoals ook in het eerste onderzoek.

4.2 Prestatie-indicatoren

De vier genoemde prestatie-indicatoren hebben allemaal een eigen referentiekader voor wat goed is en wat niet. In de volgende deelparagrafen zal van de vier prestatie-indicatoren apart worden behandeld hoe ze worden gehanteerd en wanneer is score "goed" of "slecht" is.

4.2.1 Current ratio

Middels de current ratio wordt er snel en eenvoudig inzicht verkregen in de liquiditeitspositie van een onderneming. De ratio is namelijk uit drie gegevens van de balans te berekenen, namelijk door de vlottende activa samen met de liquide middelen te delen door het kort vreemd vermogen.

De volgende verdeling wordt gebruikt voor het beoordelen van de current ratio:

Score Current ratio	Beoordeling
< 1,0	Slecht
1,0 – 1,5	Voldoende
> 1,5	Goed

4.2.2 Net Debt/EBITDA

De Net Debt wordt berekend door de totale schulden te verminderen met de liquide middelen. Door deze Net Debt te delen door de EBITDA krijgt men een indicatie van de periode waarin de Net Debt kan worden afgelost. De Net Debt/EBITDA verhouding is "goed" bij 3 of lager. De volgende beoordeling wordt gehanteerd voor de Net Debt/EBITDA verhouding:

Score Net Debt/EBITDA	Beoordeling
< 1,5	Goed
1,5 – 3	Voldoende
> 3	Slecht

4.2.3 Altman Z-score

De Altman Z-score geeft een inzicht in de algehele financiële situatie binnen een bedrijf. Middels de volgende formule wordt de Altman Z-score berekend:

$$'Z\text{-score} = 0,717 * NW + 0,847 * IW + 3,107 * BR + 0,420 * E/V + 0,998 * OM'$$

De gehanteerde afkortingen in de bovenstaande formules hebben de volgende betekenissen:

- NW = Netto werkkapitaal / Totaal vermogen (liquiditeitsratio);
- IW = Cumulatieve ingehouden winst / Totaal vermogen (levensduur ratio);
- BR = Bedrijfsresultaat / Totaal vermogen (rentabiliteitsratio);
- E/V = Eigen vermogen / Vreemd vermogen (solvabiliteitsratio);
- OM = Omzet / Balanstotaal (efficiency ratio).

De onderstaande tabel geeft de toekenning van een score weer bij de uitkomst van een Altman Z-score:

Z-score MKB (meting met boekwaarde)	Risico op insolventie	Status onderneming
<1,23	Zeer hoog	Insolvabel
1,23 – 2,90	Onzeker	Onzeker
>2,90	Onwaarschijnlijk	Solvabel

4.2.4 Solvabiliteit

De laatste prestatie-indicator is de solvabiliteit, het boekhoudkundig eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal. Deze prestatie-indicator geeft snel inzicht of een onderneming haar schulden kan voldoen in geval van liquidatie. Aan de hand van de onderstaande tabel wordt beoordeelt welke score een bedrijf krijgt op basis van de solvabiliteitsverhouding.

Waardering van de solvabiliteit (EV/TV) uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal	
20 < 30	Matig
30 < 40	Voldoende
40 < 70	Goed
70 < 100	Uitstekend

4.3 Kanttekening Prestatie-indicatoren

Bij dit onderzoek is niet gekeken naar de specifieke onderdelen van de formules voor de prestatie-indicatoren, waaruit bijvoorbeeld het eigen vermogen of de activa precies bestaan.

Tussen de sub sectoren kunnen de uitkomsten ook niet één op één worden vergeleken. Zo hebben bepaalde sub sectoren een hoge omloopsnelheid van hun voorraden en andere weer een lage. De ene sub sector heeft te maken met een lange ontwikkelingstijd en de andere met een korte, in de ene sub sector is een hogere solvabiliteitseis reëler dan in een andere sub sector. Deze factoren zorgen ervoor dat per sub sector andere normen gelden voor wat "goed" en wat "slecht" is.

Daarnaast wil een hogere/betere uitkomst op financiële weerbaarheid niet altijd zeggen dat een bedrijf financieel gezonder is. Zo hoeft een hoge solvabiliteit niet altijd positief te zijn, terwijl dit wel wordt verondersteld. Met veel eigen vermogen zou namelijk ook makkelijker vreemd vermogen aangetrokken kunnen worden waarmee geïnvesteerd kan worden. Een lage solvabiliteit met een goed investeringsbeleid zal positiever zijn dan een hoge solvabiliteit met een slecht investeringsbeleid.

Top 70 toeleveranciers financiële weerbaarheid 2017

Rank	Naam	Sub sector	Current ratio	Net Debt /EBITDA	Altman Z	Solvabiliteit (EV/TV)	Totaal
1	Thermo king Transportkoeling	A&F Techniek	1	1	1	1	4
2	Enza Zaden Beheer	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	2	1	10	2	15
3	De Groot & Slot beheer B.V.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	3	1	15	3	22
4	Agrovision	A&F Techniek	6	1	6	11	24
4	Gebroeders Fuite BV	Veevoederindustrie	9	1	4	10	24
6	Emitech Holding B.V.	A&F Techniek	4	8	18	6	36
7	Dopharma Holding B.V.	Overige	7	7	28	4	46
8	Fransen Gerrits	Veevoederindustrie	15	21	3	15	54
9	F. Vervaet BV	A&F Techniek	11	12	24	8	55
10	Bio Seeds BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	10	1	43	5	59
11	Winterwarm	A&F Techniek	21	9	12	19	61
12	EA Broekema	A&F Techniek	12	31	7	16	66
12	Vostermans beheer b.v.	A&F Techniek	13	10	29	14	66
14	A.H. Jansen Holding	A&F Techniek	20	14	37	7	78

Rank	Naam	Sub sector	Current ratio	Net Debt /EBITDA	Altman Z	Solvabiliteit (EV/TV)	Totaal
15	Hordijk Verpakingsindustrie B.V.	Verpakkingsmaterialen	19	17	38	9	83
16	Bejo Zaden B.V.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	5	16	32	31	84
16	Tolsma Techniek BV	A&F Techniek	26	29	9	20	84
18	Qlip BV	Overige	43	13	20	13	89
19	Rijk Zwaan Holding	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	14	15	50	12	91
20	Dinnissen Capital Invest B.V.	A&F Techniek	33	18	13	28	92
20	W/M Systems	A&F Techniek	18	40	17	17	92
22	Incotec Europe BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	8	25	49	18	100
23	Joz BV	A&F Techniek	35	19	14	37	105
24	Lely Industries NV	A&F Techniek	17	28	21	40	106
25	Ploeger Agro BV	A&F Techniek	16	33	45	21	115
26	J.A. Theeuwes B.V.	Veevoederindustrie	40	37	8	38	123
27	Rademaker BV	A&F Techniek	45	11	26	46	128
28	Twilmij	Veevoederindustrie	49	22	2	57	130
29	Klaremelk BV	Veevoederindustrie	26	65	16	29	136
30	Greefa de Greefs's	A&F Techniek	44	23	20	50	137

Rank	Naam	Sub sector	Current ratio	Net Debt /EBITDA	Altman Z	Solvabiliteit (EV/TV)	Totaal
31	Miedema	A&F Techniek	28	52	30	27	137
32	Smeva Group BV	A&F Techniek	23	68	25	25	141
33	Belua Beheer BV	Overige	22	54	22	44	142
34	Vencomatic Group b.v.	A&F Techniek	27	48	34	39	148
35	Van Uitert BV	A&F Techniek	51	35	37	26	149
36	Pigure Group	Overige	37	38	55	23	153
37	Tummers beheer b.v.	A&F Techniek	30	26	47	52	155
38	KIVO Plastic Verpakkingen	Verpakkingsmaterialen	38	51	27	41	157
39	Houdijk Holland	A&F Techniek	62	27	24	49	162
40	Moba Group b.v.	A&F Techniek	60	24	48	32	164
41	Kaak Groep BV	A&F Techniek	50	44	39	36	169
41	PET-Power	Verpakkingsmaterialen	40	41	54	34	169
43	Ter Heerdt NV	Overige	26	50	59	35	170
44	Kiremko Holding BV	A&F Techniek	49	32	46	48	175
45	Selo Holding BV	A&F Techniek	33	47	35	61	176
46	Interovo	Overige	57	43	44	33	177

Rank	Naam	Sub sector	Current ratio	Net Debt /EBITDA	Altman Z	Solvabiliteit (EV/TV)	Totaal
47	Royal Duyvis Wiener BV	A&F Techniek	43	49	57	30	179
48	Lias industries bv	A&F Techniek	59	30	40	53	182
49	Oerlemans Plastics B.V.	Verpakkingsmaterialen	54	39	32	58	183
50	Veenhuis Machines BV	A&F Techniek	35	60	41	51	187
50	Barenbrug Holding BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	41	58	64	24	187
52	Christiaens Group	A&F Techniek	49	36	52	54	191
53	Van der hoeven beheer II	A&F Techniek	58	70	5	59	192
54	IPN Holding	A&F Techniek	66	20	53	55	194
55	Delaval BV	A&F Techniek	55	62	11	69	197
56	V. Aarsen Machinefabriek	A&F Techniek	69	34	42	64	209
57	Holding Tramper Techniek	A&F Techniek	57	46	63	45	211
58	Staalkat beheer b.v.	A&F Techniek	33	69	63	47	212
58	Koppert BV	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	68	55	67	22	212
60	Berg Hortimotive	A&F Techniek	63	57	51	42	213
61	Food Technology N-O NL BV (FTNON)	A&F Techniek	70	44	33	68	215
62	Hatch Tech	A&F Techniek	52	59	56	56	223

Rank	Naam	Sub sector	Current ratio	Net Debt /EBITDA	Altman Z	Solvabiliteit (EV/TV)	Totaal
63	Krehalon	A&F Techniek	53	64	65	43	225
64	van De Bilt Zaden en Vlas BV	Verpakkingsmaterialen	63	36	68	65	232
65	Desch HC b.v.	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	64	29	70	70	233
66	Meteor Systems	Verpakkingsmaterialen	66	49	58	63	236
67	Vredo-Dodewaard	A&F Techniek	61	54	60	62	237
68	Broer B.V.	A&F Techniek	42	68	63	66	239
69	Hendrix Genetics	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	56	65	66	60	247
70	VB Group	Overige	67	61	69	67	264

Hoogst geplaatste onderneming per sub sector		Rank top 70
A&F Techniek	Thermo king transportkoeling	1
Veevoederindustrie	Gebroeders Fuite BV	5
Verpakkingsmaterialen	Hordijk Verpakkingsindustrie B.V.	15
Zaadveredeling & uitgangsmaterialen	Enza Zaden Beheer	2
Overige	Dopharma Holding B.V.	7

5 Nadere analyse financiële weerbaarheid

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de vier getoetste prestatie-indicatoren voor het meten van de financiële weerbaarheid. Deze nadere analyse zal per sub sector plaats vinden. De eerste paragraaf geeft een algemeen overzicht van de behaalde scores op de prestatie-indicatoren. Vervolgens wordt in paragraaf 2 tot en met 6 iedere sub sector apart uitgelicht. Ten slotte wordt in paragraaf 7 een vergelijking gemaakt tussen groot en klein en komt in paragraaf 8 de ontwikkeling van de prestatie-indicatoren aan bod.

Bij de Net Debt/EBITDA verhouding is er voor gekozen om uitschieters weg te filteren omdat deze een vertekend beeld geven voor een hele sub sector. Bedrijven met een Net Debt/EBITDA die 100% of meer afwijkt van het gemiddelde worden niet worden meegenomen in de berekening. De Gemiddelde Net Debt/EBITDA is berekend door het gemiddelde te nemen van alle Net Debt/EBITDA verhoudingen van 0 tot en met 10. Hierdoor zijn er 13 bedrijven die niet meetellen in het gemiddelde.

Met name in 2010 en 2011 is er een slechte Net Debt/EBITDA verhouding te zien, met name als gevolg van de effecten van de crisis op de financiële performance in enkele subsectoren

5.1 Algemeen

Een korte analyse van de gehanteerde prestatie-indicatoren voor het meten van de financiële weerbaarheid geeft het volgende beeld:

- De veevoederindustrie laat ook hier goede cijfers zien al moet het hier de nummer 1 positie delen met de sub sector zaadverdeling & uitgangsmaterialen.
- De verpakkingindustrie scoort op alle vier de prestatie-indicatoren het laagst.

Prestatie-indicatoren in de periode 2010-2014 (gewogen) gemiddelden					
	Aantal bedrijven	Current ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solva- bilititeit
Top 70	70	1,96	2,75	3,31	41%
A & F Techniek	41	1,88	2,60	3,51	39%
Veevoederindustrie	5	1,98	1,85	5,82	45%
Verpakkingindustrie	6	1,50	4,25	2,32	27%
Zaadveredeling & Uitgangsmaterialen	10	2,79	1,90	2,50	53%
Overige	8	1,67	3,84	2,46	41%

- De current ratio ligt bij iedere sub sector boven/op de grens van "goed". De sub sector zaadverdeling en uitgangsmaterialen zit hier ruim boven met 2,79.
- 3 van de 5 sub sectoren hebben een Net Debt/EBITDA verhouding onder norm van 3 namelijk: A&F techniek, Veevoederindustrie en Zaadveredeling en uitgangsmaterialen.
- 2 van de 5 sub sectoren scoort goed voor de Altman Z-score namelijk: A&F techniek en de Veevoederindustrie. De andere 3 sub sectoren zitten in het grijze gebied namelijk: de Verpakkingsindustrie, Zaadveredeling & uitgangsmaterialen en overige.
- Met een solvabiliteit van 53% scoort de sub sector zaadveredeling en uitgangsmaterialen het beste. De verpakkingsindustrie scoort hier het laagst met 27%.

5.2 A&F Techniek

Waar de sub sector Agro & Food Techniek op basis van financiële prestatie indicatoren gemiddeld tot goed scoort is dit bij de financiële weerbaarheid niet anders.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Agro & Food Techniek				
	Current Ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solvabiliteit
A & F Techniek	1,88	2,60	3,51	39%

De meest opvallende constatering van de scores op basis van de financiële weerbaarheid alsmede een vergelijk met de financiële prestatie indicatoren zijn:

- Met een gemiddelde current ratio van 1,88 zit de sub sector A&F Techniek ruim boven de grens van 1,5.
- Met een gemiddelde Net Debt/EBITDA van 2,60 scoort de sub sector een 3^e plaats.
- Met een Altman Z-score van 3,51 zit de sub sector ruim aan de goede kant
- De solvabiliteit is met 39% voldoende/goed te noemen

Een ranking van de eerste 10 bedrijven van de sub sector Agro & Food Techniek ziet er als volgt uit:

Top 10 rank	
	Agro & Food Techniek
1	Thermo king Transportkoeling
4	Agrovision
6	Emitech Holding B.V.
9	F. Vervet BV
11	Winterwarm
12	Vostermans beheer b.v.
12	EA Broekema
14	A.H. Jansen Holding
16	Tolsma Techniek BV
20	Dinnissen Capital Invest B.V.

5.3 Veevoederindustrie

De sub sector veevoederindustrie scoorde bij het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren als beste. In dit onderzoek naar de financiële weerbaarheid weet de sub sector wederom hoge ogen te gooien.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Veevoederindustrie				
	Current Ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solvabiliteit
Veevoederindustrie	1,98	1,85	5,82	45%

De meest in het oog springende constatering van de scores op basis van de financiële weerbaarheid alsmede een vergelijk met de financiële prestatie indicatoren zijn:

- Met een current ratio van 1,98 staat de veevoederindustrie op de tweede plaats.
- Met een Net Debt/EBITDA van 1,85 zit de sub sector ruim onder de grens van 3 en scoort het beste van allemaal.
- Bij de Altman Z-score weet de veevoederindustrie wederom de hoogste score te behalen, namelijk 5,82.

- De solvabiliteit van 45% valt in de categorie "goed" en zorgt voor een tweede plaats per sub sector in dit onderzoek

Een ranking van alle bedrijven van de sub sector veevoederindustrie in dit onderzoek zit er als volgt uit:

Top 5 rank	
	Veevoederindustrie
4	Gebroeders Fuite BV
8	Fransen Gerrits
26	J.A. Theeuwes B.V.
28	Twilmij
29	Klaremelk BV

5.4 Verpakkingsindustrie

Waar de verpakkingsindustrie in het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren al op 3 van de 4 prestatie-indicatoren het laagst scoorde zit er in het onderzoek naar de financiële weerbaarheid geen betere positie in.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Verpakkingsindustrie				
	Current Ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solvabiliteit
Verpakkingsindustrie	1,50	4,25	2,32	27%

De meest in het oog springende constatering van de scores op basis van de financiële weerbaarheid alsmede een vergelijk met de financiële prestatie indicatoren zijn:

- Met een current ratio van 1,50 zit de sub sector precies op de hoogste norm van 1,50 voor een beoordeling van "goed". Desondanks is het de laagste score van alle sub sectoren.
- De Net Debt/EBITDA van 4,25 is de laagste van alle sub sectoren. Tevens zijn de verpakkingsindustrie samen met de sub sector overig de enige die boven de norm van 3 scoren.

- De Altman Z-score zit met 2,32 aan de bovenkant van het grijze gebied.
- Met een solvabiliteit van 27% scoort de sub sector matig tot voldoende

Een overzicht van de eerste vijf bedrijven in de verpakkingsindustrie ziet er als volgt uit:

Top 5 rank	
	Verpakkingsindustrie
12	Hordijk Verpakkingsindustrie B.V.
37	KIVO Plastic Verpakkingen
40	PET-Power
50	Oerlemans Plastics B.V.
63	Krehalon

5.5 Zaadveredeling en uitgangsmaterialen

Net als bij de financiële prestatie indicatoren presteert de sub sector zaadveredeling en uitgangsmaterialen goed. De sector weet op twee prestatie-indicatoren de hoogste te score te behalen.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Zaadveredeling en uitgangsmaterialen				
	Current Ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solvabiliteit
Zaadveredeling en uitgangsmaterialen	2,79	1,90	2,50	53%

De meest in het oog springende constatering van de scores op basis van de financiële weerbaarheid alsmede een vergelijk met de financiële prestatie indicatoren zijn:

- De current ratio is met 2,79 de hoogste van alle sub sectoren, ruim boven de norm van 1,50.
- Met een Net Debt/EBITDA van 1,90 hoort de sub sector bij de laagste scores en ruim binnen de norm van 3.
- De Altman Z-score van 2,50 is daarentegen een van de lagere scores

- De solvabiliteit springt er bij deze sub sector net als de current ratio uit. Met 53% is dit de hoogste solvabiliteit van alle sub sectoren.

Een overzicht van de eerste vijf bedrijven in deze sub sector ziet er als volgt uit:

Top 5 rank	
	Zaadveredeling en uitgangsmaterialen
2	Enza Zaden Beheer
3	De Groot & Slot beheer B.V.
10	Bio Seeds BV
16	Bejo Zaden B.V.
19	Rijk Zwaan Holding

5.6 Overige

De sub sector overige scoort over het algemeen gemiddeld, met per saldo een redelijke overall score.

Prestatie-indicatoren 2010-2014 Overige				
	Current Ratio	Net Debt/ EBITDA	Altman Z-score	Solvabiliteit
Overige	1,67	3,84	2,46	41%

De meest in het oog springende constatering van de scores op basis van de financiële weerbaarheid alsmede een vergelijk met de financiële prestatie indicatoren zijn:

- De Net Debt/EBITDA van 3,84 is de een na hoogste.
- Met een current ratio van 1,67 zit deze sub sector ruim boven een voldoende.
- De Altman Z-score van 2,46 is de een na laagste van alle sub sectoren, hiermee bevindt de sector overige zich in het grijze gebied.
- De solvabiliteit is met 41% ruim voldoende.

Een overzicht van de vijf best presterende bedrijven van deze sub sector ziet er als volgt uit:

Top 5 rank	
	Overige
10	Ter Heerdt NV
25	Dopharma Holding B.V.
35	Interovo
43	Qlip BV
47	Hendrix Genetics

5.7 Groot versus klein

Voor het onderzoek naar de verschillen of overeenkomsten tussen “kleine” en “grote” ondernemingen is dezelfde indicator gebruikt als in het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren, namelijk de brutowinst.

De belangrijkste conclusies die hieruit kunnen worden getrokken zijn de volgende:

- Ondernemingen met een brutowinst tot € 5 miljoen halen een flink lagere current ratio dan ondernemingen die een hogere brutowinst hebben.
- In de solvabiliteit is een stijgende lijn te zien naarmate de brutowinst groter wordt (met uitzondering van de hoogste brutowinst categorie).
- De bedrijven met een brutowinst tot € 5 miljoen hebben de slechtste Net Debt/EBITDA verhouding, namelijk 3,82. Alle overige groepen weten een Net Debt/EBITDA verhouding binnen de norm van 3 te behalen .
- Bij de Altman Z-score zijn de beste scores te zien bij een brutowinst grootte van € 5 tot € 30 miljoen. De bedrijven met een brutowinst tot € 5 miljoen en vanaf € 30 miljoen zitten als enige in het grijze midden gebied, de rest zit goed tot ruim boven de norm van 2,90.

Prestatie-indicatoren naar grootte ondernemingen						
Grootte op basis van € brutowinst						
Brutowinst (€ mln)	0 - 5	5 - 10	10 - 15	15 - 20	20 - 30	>30
Aantal bedrijven	9	18	6	12	10	15
Current ratio	1,36	2,13	2,04	1,94	2,17	1,97
Net Debt/EBITDA	3,82	2,89	2,66	2,39	2,57	2,74
Altman Z-score	2,40	4,36	3,42	3,22	3,43	2,53
Solvabiliteit	30%	38%	46%	45%	52%	38%

Net als in het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren is er op basis van deze cijfer geen eenduidige conclusie te trekken. De bedrijven in de midden categorie (10 – 30 mln) presteren het beste

5.8 Financiële weerbaarheid versus financiële prestatie indicatoren

In de twee tabellen op deze pagina wordt de top 10 bedrijven op basis van financiële weerbaarheid afgezet tegen de top 10 van de financiële prestatie indicatoren.

Top 10	Financiële weerbaarheid	Financiële prestatie indicatoren
Thermo king transport koeling	1	68
Enza zaden beheer	2	33
De groot & Slot beheer bv	3	46
Agrovision	4	22
Gebroeders Fuite bv	5	3
Emitech holding bv	6	11
Dopharma holding bv	7	25
Fransen gerrits	8	9
F. Vervaet bv	9	7
Bio seeds bv	10	65

Uit de bovenstaande tabel is duidelijk dat een hoge of lage notering in het eerste onderzoek (financiële prestatie indicatoren) geen garantie geeft voor een zelfde notering in het onderzoek naar de financiële weerbaarheid. Wat opvalt is dat slechts drie bedrijven uit de top 10 van de financiële prestatie indicatoren zich ook in het onderzoek naar de financiële weerbaarheid in de top 10 weten te vestigen en omgekeerd dit ook het geval is.

Top 10	Financiële prestatie indicatoren	Financiële weerbaarheid
Twilmij	1	28
Broer B.V.	2	68
Gebroeders Fuite BV	3	4
Lias industries	4	48
IPN Holding	5	54
Joz BV	6	23
F. Vervaet BV	7	9
Christiaens group	8	52
Fransen Gerrits	9	8
Ter Heerdt NV	10	43

6. Samenvatting

Door de toenemende groei van de wereldbevolking en de toename van welvaart in veel landen staat de agro & food sector voor een uitdaging. Met name de toenemende welvaart zal voor problemen zorgen in de voedselvoorziening. Mensen kunnen zich meer en "luxer" voedsel veroorloven. Dit zal ervoor zorgen dat de voedselproductie omhoog zal gaan/moeten. De huidige landbouwgronden zullen niet toereikend zijn om de wereldbevolking van voedsel te voorzien. Een verduurzaming van de landbouwprocessen en precisielandbouw is noodzakelijk. Deze verduurzaming zal moeten leiden tot een hogere productiviteit per vierkante meter landbouwgrond. Nederlandse toeleveranciers staan in de markt uitstekend gepositioneerd om hieraan een bijdrage te leveren en dus verder te internationaliseren en te groeien.

6.1 Analyse top 70

Ondanks dat de veevoederindustrie slechts met vijf bedrijven is vertegenwoordigd in de top 70 laat het wederom de beste prestaties zien op de gehanteerde prestatie-indicatoren. De gemiddelde grootte van de ondernemingen in de top 70 in de periode van 2010 – 2014, gemeten in brutowinst, was 27 miljoen euro. Het gemiddeld aantal FTE's in dienst in de periode van 2010 – 2014 bij de ondernemingen was 228, in de periode van 2009 – 2013 waren er dit nog 234. De eerste drie bedrijven in de top 70 zijn:

- Twilmij;
- Broer B.V.;
- Gebroeders Fuite B.V.

6.2 Financiële prestatie indicatoren

De gehanteerde prestatie-indicatoren zijn in dit rapport niet veranderd ten opzichte van het voorgaande rapport. Slechts één prestatie-indicator laat een stijging zien ten opzichte van het voorgaande rapport.

EBITDA/Brutowinst

De gemiddelde EBITDA/Brutowinst ratio van de gehele top 70 bedroeg 20,4% in de periode van 2010 – 2014 en is daarmee exact gelijk aan deze indicator gemeten over de periode van 2009 – 2013. Met 24,0% heeft de veevoederindustrie de hoogste EBITDA/Brutowinst verhouding, de verpakkingindustrie noteert met 16,4% de laagste.

Groei Brutowinst

De gemiddelde groei van de brutowinst is voor de gehele top 70 in de periode van 2010 – 2014 uitgekomen op 8,3%. Dit is een daling van 2,7% ten opzichte van het voorgaande rapport. Ondanks het lagere groeitempo van de brutowinst blijft de brutowinst ieder jaar wel toenemen.

Brutowinst per FTE

De brutowinst per FTE is de enige prestatie-indicator die een stijging laat zien in vergelijking met het voorgaande rapport. De brutowinst per FTE noteert in de periode van 2010 – 2014 €137.000. In de periode van 2009 – 2013 was dit €133.000. De veevoederindustrie scoort hier ruim hoger met €277.000.

ROIC

De gemiddelde ROIC voor de periode van 2010 – 2014 is 15,2%. In de periode van 2009 – 2013 was dit nog 19,3%. De ROIC van de veevoederindustrie laat een flinke daling zien van 53,5% in de periode van 2009 -2013 naar 31,0% in de periode 2010 - 2014 maar is nog steeds uitstekend. De sub sector overige laat in dit rapport een positieve ROIC zien van 6,7% ten opzichte van -5,9% in het voorgaande rapport.

Groot versus klein

De gemiddelde groei van de brutowinst is bij de bedrijven met een brutowinst van 0 tot 10 miljoen euro het hoogst. Bedrijven met een brutowinst van 30 miljoen euro of meer behalen de laagste groei van de brutowinst met 3,3%. Opvallend is dat de middengroep (10 tot 20 miljoen euro brutowinst) een aanzienlijk lagere brutowinst per FTE behaalt dan de kleine en grotere bedrijven.

6.3 Analyse top 70 financiële weerbaarheid

Als toevoeging op het voorgaande rapport is er dit jaar voor gekozen om de financiële weerbaarheid van de onderneming te toetsen. Dit is op een zelfde wijze gebeurd als in de voorgaande rapporten met de financiële prestatie indicatoren. De financiële weerbaarheid is getoetst aan de hand van volgende vier indicatoren:

- Current ratio;
- Net Debt/EBITDA;
- Altman Z-score;
- Solvabiliteit (EV/TV).

Net als bij de top 70 financiële prestatie indicatoren laat de veevoederindustrie uitstekende cijfers zien. De top 3 bedrijven op basis van financiële weerbaarheid is:

- Thermo king transportkoeling;
- Enza zaden beheer;
- De Groot & Slot beheer B.V.

6.4 Prestatie-indicatoren financiële weerbaarheid

Current ratio

Met een gemiddelde current ratio van 1,96 voor de gehele top 70 wordt er goed gescoord. De sub sector zaadveredeling en uitgangsmaterialen scoort hier het beste met een current ratio van 2,79. De verpakkingsindustrie heeft de laagste score met een current ratio van precies 1,50.

NET Debt/EBITDA

De scores laten een gemiddelde zien van 2,75. De sub sector veevoederindustrie scoort met een Net Debt/EBITDA verhouding van 1,85 het beste.

ALTMAN Z-score

De gemiddelde Altman Z-score van de gehele top 70 is met 3,28 hoog, waaruit kan worden opgemaakt dat de kans op insolventie vrij klein is. De veevoederindustrie zit hier ruim boven met een score van 5,82. De sub sectoren verpakkingsindustrie, zaadveredeling & uitgangsmaterialen en overige scores met respectievelijk 2,32, 2,50 en 2,46 lager.

Solvabiliteit

Met een solvabiliteit van 41% scoort de gehele top 70 een voldoende. De verpakkingsindustrie scoort ruim onder dit gemiddelde met een percentage

van 27%. De sub sector zaadverdeling & uitgangsmaterialen scoort met 53% het hoogst.

Groot vs klein

De kleinste (brutowinst van 0 tot 5 miljoen euro) en grootste (brutowinst van 30 miljoen euro of meer) ondernemingen scoren het laagst op de Altman Z-score respectievelijk 2,40 en 2,53. Naarmate de ondernemingen groter worden neemt ook de solvabiliteit toe, alleen de groep grootste ondernemingen wijkt hier erg van af.

6.5 Tot slot

Wederom heeft de Agro & Food sector haar goede naam weten waar te maken. Ondanks dat slechts op een prestatie-indicator in het onderzoek naar de financiële prestatie indicatoren beter wordt gescoord blijven de behaalde scores goed. Ook bij het onderzoek naar de financiële weerbaarheid wordt er door de gehele top 70 goed gescoord.

Met de verwachte groei in de Agro & Food sector liggen er genoeg kansen voor de ondernemingen om de behaalde prestaties verder te verbeteren.

Bijlagen

Bijlage A : Afkortingen

Afkorting	Begrip
A&F	Agro & Food
EBIT	Earnings Before Interest and
EBITDA	Earnings Before Interest, Taxations, Depreciations and Amortizations
FTE	Full Time Equivalent
MKB	Midden- en kleinbedrijf
Mln	Miljoen
ROIC	Return on Invested Capital

Bijlage B : SBI codes en omschrijvingen

SBI Code	Direct verband met A&F	Afbakening CBS "Overige"	Omschrijving
01.47	Ja		Fokken en houden van pluimvee
01.61	Ja	x	Dienstverlening voor de akker- en/of tuinbouw
01.63	Ja	x	Behandeling van gewassen na de oogst
01.64	Ja	x	Behandeling van zaden voor vermeerdering
10.91	Ja		Vervaardiging van veevoeders
20.15	Ja	x	Vervaardiging van kunstmeststoffen en stikstofverbindingen
20.20	Ja	x	Vervaardiging van verdelgingsmiddelen
21.2001	Nee		Vervaardiging van farmaceutische producten, geen grondstoffen
22.22	Nee		Vervaardiging van verpakkingsmateriaal van kunststof

28.15	Nee		Vervaardiging van tandwielen, lagers en overig drijfwerkelementen
28.22	Nee		Vervaardiging van hijs,- hef- en transportwerktuigen
28.30	Ja	x	Vervaardiging van machines en werktuigen voor de land- en bosbouw
28.93	Ja	x	Vervaardiging van machines voor de productie van voedings- en genotmiddelen
46.442			Groothandel in was, poets- en reinigingsmiddelen
72.111	Ja	x	Biotechnologisch speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van agrarische producten en processen
72.191	Ja	x	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van landbouw en visserij
72.192	Nee		Technisch speur- en ontwikkelingswerk
46.212	Ja	x	Groothandel in zaden, pootgoed en peulvruchten

Bron: CBS; Aeternus bewerkt

Bijlage C: Begrippenlijst

Begrippen

Omschrijving

Agro & Food sector	Een van de door het kabinet aangewezen topsector in Nederland bestaande uit twee subsectoren 1) Primaire agrarische sector (zoals landbouwbedrijven) en 2) Voedingsmiddelenindustrie (zoals vlees- en groenteverwende industrie).
Agro Techniek	Aanduiding voor een breed scala aan bedrijven die technische productiemiddelen ontwerpen en/of produceren voor de primaire agrarische sector. Hierbij kan het gaan om onder andere bedrijven die landbouwmachines produceren of bedrijven die actief zijn op het gebied van stalinrichting of was- en sorteermachines voor groentesoorten. Deze aanduiding is gebaseerd op de Europees gehanteerde productcode 28.30. Doordat er overlap bestaat tussen de Agro Techniek en Food techniek worden Agro Techniek en Food Techniek gecombineerd, te kennen als de subsector Agro & Food Techniek in dit onderzoek.
Arbeidsjaar (FTE)	Een maatstaf voor het arbeidsvolume, die wordt berekend door alle banen (voltijd en deeltijd) om te rekenen naar voltijdbanen, ook wel voltijdequivalenten of 'full time equivalent' genoemd (FTE).
Bedrijfslasten, som der	In dit onderzoek hanteren we een functionele indeling bij het bepalen van het resultaat van een onderneming. De som der bedrijfslasten zijn de totale lasten (kosten) die een onderneming maakt exclusief de inkoopwaarde van de omzet of kosten van grond- en hulpstoffen én kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten. In dit onderzoek scharen we de afschrijvingskosten, lonen, salarissen en sociale lasten en overige bedrijfslasten tot de som der bedrijfslasten.
Bedrijfsresultaat	Het resultaat voor verrekening van rente en belastingen. Het is een maatstaf voor het operationele resultaat van een onderneming. Deze term wordt afwisselend gebruikt met EBIT en kent ook dezelfde definitie.
Brutowinst	De omzet van het bedrijf minus de inkoopwaarde van de omzet of de kostprijs van de verkopen en kosten van uitbesteed werk. Zoals deze blijkt uit de gepubliceerde jaarrekeningen.
Brutowinst per FTE	De brutowinst gedeeld door het aantal werknemers in voltijdequivalenten (FTE). Het is een maatstaf voor de arbeidsproductiviteit.

Earnings Before Interest and Taxations (EBIT)	Engelstalige afkorting voor 'Earnings Before Interest and Taxations'. In het Nederlands kennen we deze term als het bedrijfsresultaat voor verrekening van rente en belastingen. Het is een maatstaf voor het operationele resultaat van een onderneming. Deze term wordt afwisselend gebruikt met de term bedrijfsresultaat.
Earnings Before Interest, Taxations, Depreciations and Amortizations (EBITDA)	Engelstalige afkorting voor 'Earnings Before Interest Taxations Depreciation and Amortization'. Het betreft het bedrijfsresultaat inclusief afschrijvingen op vaste activa en afschrijvingen op goodwill. EBITDA wordt gebruikt als maatstaf voor de winst die een onderneming behaalt met haar operationele activiteiten.
EBITDA/brutowinst	Het bedrijfsresultaat inclusief afschrijvingen op vaste activa gedeeld door de brutowinst. Het is een maatstaf voor de operationele winst.
EBITDA Groei	De jaarlijkse gemiddelde procentuele groei van de EBITDA. Het groeipercentage vertegenwoordigt de jaarlijkse gemiddelde groei over de drie meest recente jaren. De jaarlijkse groei wordt berekend met $CAGR = (\frac{waarde}{startingswaarde})^{1/aantal\ jaren} - 1$.
Food Techniek	Aanduiding voor een breed scala aan bedrijven die technische productiemiddelen ontwerpen en/of produceren voor de voedingsmiddelenindustrie. Hierbij kan het gaan om onder andere groenteverwerkingsmachines of verpakkingsmachines, maar ook klimaat- en bewaarstechniek. Deze aanduiding is gebaseerd op de Europees gehanteerde productcode 28.93. Doordat er overlap bestaat tussen de Agro Techniek en Food techniek worden Agro Techniek en Food Techniek gecombineerd, te kennen als Agro & Food Techniek in dit onderzoek.
Investeringsen	Goederen die worden aangeschaft of in eigen beheer worden voortgebracht, met als doel om als kapitaalgoed in het productieproces ingezet te worden. Algemeen worden als zodanig beschouwd goederen met een levensduur van meer dan een jaar (zoals gebouwen, woningen, machines, vervoersmiddelen en dergelijke). In dit onderzoek betreffen het netto investeringen aan materiele activa (exclusief BTW) door niet-financiële bedrijven waargenomen in de statistiek Investeringsen.
R&D uitgave	Uitgave aan eigen onderzoek en uitbesteed onderzoek.
Return On Invested Capital (ROIC)	Engelste afkorting van 'Return on invested capital'. Het betreft NOPLAT gedeeld door de totale vaste activa inclusief werkkapitaal minus de kortlopende schulden. Het is een maatstaf om de winstgevendheid van bestaande investeringen te meten.
Primaire agrarische sector	Met primaire agrarische sector wordt in deze studie de primaire agrarische sector of landbouw (inclusief tuinbouw sector) bedoeld. De primaire agrarische sector is onder te verdelen in de akkerbouw, veeteelt en tuinbouw. Daarnaast zijn er bijzondere vormen binnen de landbouw zoals intensieve landbouw en biologische of duurzame landbouw. Intensieve landbouw is gericht op een zo groot mogelijke opbrengst te verkrijgen d.m.v. gebruik van geavanceerde machines en chemicaliën. Biologische of duurzame landbouw wijst het gebruik van chemicaliën juist af en stelt de houdbaarheid van landbouw als het gaat om gebruik van grond, grondstoffen, water en energie voorop.

Productie	De waarde van alle voor de verkoop bestemde goederen (ook de nog niet verkochte) en de ontvangsten voor bewezen diensten, alsmede de waarde van producten met een marktequivalent die voor eigen gebruik zijn geproduceerd zoals investeringen in eigen beheerd, eigen woningdiensten en landbouwproducten voor eigen consumptie door landbouwers. De productie is gewaardeerd tegen basisprijzen. De productiewaarde van productie voor eigen gebruik wordt berekend door de geproduceerde hoeveelheid te waarderen tegen de prijs die de producent bij verkoop zou hebben ontvangen.
Topsectoren	Het kabinet heeft 9 topsectoren aangewezen: Agro & Food, Tuinbouw en Uitgangsmaterialen, High Tech Systemen en Materialen, Life-Sciences, Logistiek, Water, Chemie, Creative Industrie en Energie. Dit zijn sectoren die (1) kennisintensief zijn, (2) export-georiënteerd, met (3) veelal specifieke wet- en regelgeving die (4) een belangrijke bijdrage (kunnen) leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. In de zogenaamde topteams hebben ondernemers, wetenschappers en de overheid gezamenlijk aan adviezen gewerkt waarin zij aangeven met welke maatregelen de sector kan blijven concurreren op de wereldmarkt.
Voedselverwerkende industrie/bedrijven	De voedselverwerkende industrie bestaat uit een breed scala aan verschillende bedrijfstakken. Het betreft bedrijven die actief zijn in het slachtproces tot de verwerking van kant en klare producten. De voedselverwerkende industrie valt onder de voedingsmiddelenindustrie.
Werkkapitaal	Het werkkapitaal betreft de totale vlottende activa (zoals debiteuren en liquide middelen) minus de handelscrediteuren en overige kortlopende schulden.
Werknemer	Een persoon die in een arbeidsovereenkomst afspraken met een economische eenheid maakt om arbeid te verrichten waartegenover een financiële beloning staat.
Werkzame personen	Tot de werkzame personen behoren alle personen die betaalde arbeid verrichten, ook al is het maar voor een of enkele uren per week, ook als zij: <ul style="list-style-type: none"> - arbeid verrichten die op zichzelf genomen legaal is, maar waarvan de beloning aan de registratie door fiscus of sociale zekerheidsautoriteiten wordt onttrokken ('zwarte arbeid'); - tijdelijk geen arbeid verrichten, maar wel doorbetaald krijgen (bijvoorbeeld bij ziekte of vorstverlet); - tijdelijk onbetaald verlof hebben opgenomen.
Winst	Betreft het netto resultaat van een onderneming in een bepaald boekjaar. De nettowinst is de brutowinst minus de bedrijfskosten (inclusief belastingen).

Disclaimer

De informatie in dit rapport geeft de persoonlijke mening weer van de analist(en) en geen enkel deel van de beloning van de analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. Deze publicatie is opgesteld namens Aeternus B.V., gevestigd te Venlo en uitgegeven in eigen beheer. Deze publicatie is louter informatief en mag niet worden beschouwd als advies. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. Aeternus B.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte openbare bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar bevindingen heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. Aeternus B.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is.

De informatie in dit rapport kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging.

Aeternus B.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie.

Auteursrechten en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Deze informatie mag worden bekeken op een scherm, gedownload worden op een hard-disk of geprint worden, mits dit geschiedt voor persoonlijk, informatief en niet-commercieel gebruik, mits de informatie niet gewijzigd wordt, mits de volgende copyright-tekst in elke copy aanwezig is: “© Copyright Aeternus”, mits copyright, handelsmerk en andere van toepassing zijnde teksten niet worden verwijderd en mits de informatie niet wordt gebruikt in een ander werk of publicatie in welk medium dan ook.

De tekst is afgesloten op 29 Mei 2017

Aeternus BV

Kantoren

Parklaan 54 A, Eindhoven
Noorderpoort 39, Venlo

Postadres

Postbus 239
5900 AE Venlo

t. Eindhoven +31 40 782 0182

t. Venlo +31 77 320 0610

info@aeternuscompany.nl

www.aeternuscompany.nl

Laten we contact houden

